

Wordt onbestuurbaar Nederland weer bestuurbaar?

De onbestuurbaarheid van de Europese Unie en Nederland wordt steeds zichtbaarder. De onderliggende oorzaken zijn minder duidelijk. Een aanzet tot meer inzicht in de oorzaken.

Elke organisatie, ook die van een land, heeft doelstellingen. In de Nederlandse democratie zijn de doelstellingen afgeleid van die van de Franse revolutie: vrijheid, gelijkwaardigheid en samenhang. Vervolgens zijn de doelstellingen geëvolueerd naar onze sociale democratie. Die staat onder druk. Grote groepen Nederlanders kunnen zich zaken als huisvesting en gezonde voeding niet veroorloven en dat is het gevolg van falend overheidsbeleid. Dit heeft consequenties voor de cohesie in de samenleving en de relatie tussen burgers en overheid. De afstand van de burger tot de overheid is groter geworden.

Hoe effectief een organisatie is in het realiseren van haar doelstellingen, wordt bepaald door de combinatie van structuur en cultuur.

De Nederlandse overheid en haar uitvoerders, de politici en het ambtelijk apparaat, zijn de afgelopen decennia steeds minder in staat gebleken om voldoende aan de basisbehoeften van de bevolking te voldoen. Hiervoor zijn velerlei oorzaken aan te wijzen, maar de belangrijkste is mijns inziens toch wel dat er geen duidelijke langetermijnstrategie is. Een consistent langetermijnbeleid, gestoeld op een visie, dat naar onderwerpen als energievoorziening, huisvesting, groeiende ongelijkheid in welvaart et cetera in samenhang kijkt, is er niet.

Wat er wel is, is het geven van prioriteit aan partiële wensen die in de publieke opinie goed scoren. De gevolgen voor het grotere geheel aan noodzakelijke voorwaarden worden dan onvoldoende meegenomen. Kijk naar de stikstoflockdown en de grote gevolgen voor huisvesting en welvaart. Of de elektrificatie van onze samenleving.

Hoekstra claimt in 2040 een CO₂-neutrale Europese Unie te realiseren, maar de researchafdeling van de Europese Commissie heeft in 2021 een rapport gepubliceerd waarin ze aangeeft dat dit niet haalbaar is. Ook dan zal het grotendeels uitschakelen van fossiele brandstoffen om CO₂-neutraal te worden nog steeds mogelijk zijn, maar wel met hele grote gevolgen voor onze welvaart.

Dit is een voorbeeld van een blik op de werkelijkheid vanuit een partiële analyse van wat er in onze wereld nodig is. De consequenties van zo'n wens die gestoeld is op een partiële analyse worden zelden of nooit voldoende zichtbaar gemaakt. Dat maakt het moeilijk voor de burgers om te overzien wat de steunbetuiging aan dergelijke deeldoelstellingen voor hen inhoudt. Kiezen tussen de doelen is nu eenmaal noodzakelijk. Hiervoor moet de politiek de burger betere informatie geven dan nu meestal het geval is.

Deze partiële benadering van de samenleving is op zich niet nieuw. Echter, na een aantal decennia waarin de cohesie tussen deelmaatregelen steeds minder is geworden, heeft dit geleid tot een jungle van wetten en regelgeving. Onbestuurbaarheid is de nieuwe werkelijkheid geworden. In dat opzicht is het initiatief van Pieter Omtzigt om het sociale contract tussen overheid en burgers te herzien niet alleen moedig, maar ook noodzakelijk. Een sociaal contract is het grondvest voor de structuur van de organisatie van ons land. Een duidelijker structuur is een noodzakelijke, maar niet voldoende voorwaarde voor bestuurbaarheid.

We zullen moeten werken aan een cultuur waarin we onze eigen overtuigingen en belangen in het perspectief van het grotere plaatje bezien. Een menswaardige samenleving waarin we de vrijheid hebben om van mening te verschillen, maar waarin we wel accepteren dat er op deelgebieden ook ons niet welgevallige, pijnlijke keuzes gemaakt moeten worden. Zo niet, dan bewandelen we een doodlopende weg. ■

Door **Thijs Jochems**,
Adviseur en Private
Investor